

REDACTIONEEL

Wat ga jij stemmen?

Het is vaste prik rondom verkiezingstijd: verkiezingsborden, debatten op televisie en de vraag wat je gaat stemmen van collega's, vrienden en familie. Wanneer de uitslagen 's avonds binnendruppelen, veranderen presentatoren in electorale geografen die de verkiezingsuitslagen duiden door het verder inkleuren van de verkiezingskaart. Zeker als het nog wachten is op de uitslagen van grotere gemeenten, wordt de uitslag van kleine gemeenten kapot geanalyseerd. Wat betekent de uitslag van gemeente X voor de uiteindelijke zetelverdeling? Is gemeente Y representatief voor de landelijke uitslag? Over het algemeen hebben analyses over waarom mensen wel of niet stemmen of waarom er in bepaalde regio's een verband lijkt te zijn met de stemkeuze in de afgelopen jaren veel ontwikkeling doorgemaakt.

Voorbeelden in dit nummer laten zien dat de electorale geografie profiteert van technologische innovaties en de onbeperkt lijkende mogelijkheden van data. Al eerder verscheen in AGORA hier een mooi voorbeeld van. In het AGORA-nummer 'Cartografie 2.0' (2019-4) besteedde auteurs Richard Rijnks, Dimitris Ballas en Benjamin Hennig specifiek aandacht aan het gebruik van bevolkingscartogrammen als onderlegger van de electorale kaart in plaats van de gebruikelijke gemeentekaart. Maar er zijn meer geografische interessante analyses die ik, naast de bijdragen in dit nummer, graag met jullie deel. De politieke kaart en diens weergave kan op steeds meer manieren worden weergegeven waardoor je uren zoet kan zijn met het lezen en interpreteren van de verkiezingsuitslag. Daniël van Wijk laat in een artikel op de website 'StukRoodVlees' zien hoe een kaart waarin de vraag wordt beantwoord welke partij de grootste is in elke gemeente eigenlijk weinig zegt. Vaak haalt de grootste partij namelijk nog geen twintig procent van de stemmen. Om toch in één oogopslag – dat is toch het fijne aspect van een goede kaart – het stemgedrag in ons versnipperde politieke landschap te zien, gebruikt Van Wijk 'ternary color coding'. Dit is het indelen van de politieke partijen in drie dimensies (progressieve partijen, gematigd rechtse/confessionele partijen en de protestpartijen). Vervolgens worden in kleuren aangegeven of in een regio gemiddeld vaker op progressieve partijen wordt gestemd of op een protestpartij.

De Volkskrant maakte samen met Open State Foundation en Pointer van KRO-NCRV de interactieve kaart 'Hoe stemt jouw buurt?' waarop je kan zien hoe jouw buurt heeft gestemd tijdens de Nederlandse Provinciale Statenverkiezingen van 2019. De 9304 stembureaus op de kaart leveren een veelvoud van gekleurde staafjes op die staan voor de resultaten per stembureau. Hoe hoger het gekleurde staafje, hoe groter het aandeel stemmen op deze partij in dit stembureau. Zo blijkt Forum voor Democratie bij een stemlokaal in Volendam maar liefst 61,3 procent van de stemmen aldaar te hebben gehaald (van de 843 uitgebrachte stemmen). Het meest 'versnipperde stembureau' bevindt zich volgens de Volkskrant in Middelburg, waar de grootste partij aldaar (de Partij van de Arbeid) maar slechts 11 procent van de stemmen heeft gekregen (van de 831 uitgebrachte stemmen).

Vaak is in een oogopslag de uitslag per gemeente nog wel af te leiden van de kaart, maar de verschillen in de gemeente worden ook veel duidelijker. Een voorbeeld: mijn stad Utrecht kleurt overwegend groen (GroenLinks), maar in wijken als Overvecht en Kanaleneiland zie je ook lange roze staven die voor DENK staan. Deze partij was bij verschillende stembureaus de grote winnaar.

Stadsdeel (en nieuwbouwwijk) Leidsche Rijn kleurt dan weer overwegend VVD-blauw.

Doordat er veel kaarten rondom verkiezingstijd gemaakt worden, lijkt iedereen een beetje electoraal geograaf. Maar wat zegt onze politieke landkaart? Ook sociaalgeografisch en antropologisch onderzoek naar waarom we wel of niet stemmen op een bepaalde partij wint aan terrein. De geografische bril die ons van oudsher leerde te kijken naar de soort auto die in de straat stond en daar verklaringen aan te hangen, vertelt ook iets over ons stemgedrag. Bekendst electoraal duidend in de Nederlandse media – geograaf Josse de Voogd – publiceerde in 2011 zijn studie naar de electorale geografie van Nederland en de politieke tweedeling. Bekend uit zijn analyse is het kijken met een geografische bril naar woonwijken in ons land. Staan er bakfietsen op straat, zie je een ja-neesticker op de brievenbus en staan er gevelplanten aan een negentiende-eeuwse woning? De Voogd stelt dat hier de GroenLinks-stemmer woont. Wanneer je veel rolluiken en protserige witte hekken ziet én SBS6 op de buis aanstaat, is de kans volgens De Voogd groot dat de PVV goed scoort tijdens de verkiezingen. De Voogd verdeelt het land in (historisch) gevormde patronen op maatschappelijk en politiek vlak. Overal in het land ziet hij dezelfde typen wijken als een soort van jaarringen rondom stad en dorp liggen, die de politieke voorkeuren doen verraden. Elke wijk staat voor een bepaalde levensfase, afhankelijk van bijvoorbeeld woonruimte, budget en achtergrond (en noem zo maar op). Die differentiatie zie ik in Kanaleneiland op microniveau: het stembureau in het veryupte deel van de wijk kleurt GroenLinks-groen, terwijl een stemlokaal verderop in de wijk (met sociale woningbouw en schotelantennes) DENK-roze kleurt. Een kleine wandeling door een deel van de stad levert met al deze kennis een voorspelling op voor de volgende verkiezingen.

Na het lezen van dit AGORA-nummer waarin we een podium bieden aan verschillende electoraal-geografische onderzoeken naar aanleiding van de meest recente verkiezingen in Nederland en België, kun je dus zelf de proef op de som nemen. Kun je een inschatting maken op basis van jouw voorkeur welke partij het meest aantal stemmen heeft binnengehaald tijdens de laatste verkiezingen?

Demi van Weerdenburg
Hoofdredactie AGORA

COVERFOTO
Kyle Glenn (Unsplash)

INFOGRAPHIC
GIMA studenten Vic Bensdorp, Frida Boone & Bram Roozen